

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

01001, Україна, м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 4, офіс 3.
Тел. (044) 279-88-23 | office@icps.kiev.ua | www.icps.com.ua

Зовнішньополітичні акценти

22 жовтня 2014 року
Випуск 9

Зміст

Зовнішньополітичні стратегії та рішення 1

- 10-та зустріч «Азія — Європа» в Мілані: ні війни, ні миру 1
- Німецькі шпигунські ігри навколо малайзійського літака 2

Європейський фокус 3

- Пільговій торгівлі з Україною таки дадуть «зелене світло» 3

Регіональний та глобальний фокус: вплив на Україну 4

- Санкції змушують Росію посилити співпрацю з Китаєм. 4
- Міжнародні організації готові збільшити розмір допомоги Україні 5
- Енергетична «автономія» Донбасу: реальність чи міф? 7

Зовнішньополітичні стратегії та рішення

10-та зустріч «Азія — Європа» в Мілані: ні війни, ні миру

16-17 жовтня в Мілані відбулася 10-та зустріч «Азія — Європа» (ASEM). Саміти, які відбуваються кожні 2 роки і збирають глав держав та урядів 51 країни двох континентів, зазвичай присвячуються питанням торговельно-економічних відносин, безпеки та інших сфер співробітництва. Цього разу було інакше. «Українське питання» стало основною темою обох днів міланської зустрічі.

«Українське питання» стало головною темою міланської зустрічі

Безперечним позитивом можна вважати те, що запрошення відвідати Італію прийняли і Президент України Петро Порошенко, і Президент Росії Володимир Путін. До самого завершення переговорів зберігалася інтрига. Коментарі змінювалися один за одним. Однак жодна зі сторін не змінила своєї позиції. І, якщо відкинути не підтверджену фактами дипломатичну

риторику про прогрес, то доводиться констатувати, що міланські зустрічі щодо «українського питання» завершилися повним провалом. І у відомому Нормандському форматі, і у підсиленому прем'єрами Італії та Великої Британії так званому широкому форматі, і віч-на-віч між Україною та Росією.

Жодна зі сторін переговорів не змінила своєї позиції

Беручи до уваги відчайдушну заяву Президента України стосовно того, що «українська делегація своє завдання у Мілані виконала», можна припустити, що напередодні цього саміту могло йтися про внесення таких змін та доповнень до так званих мінських домовленостей, які б дозволили росіянам закріпитися на Донбасі на десятиліття. Збереження статус-кво за відсутності можливості досягти бажаного для України результату — це вже позитив.

А що ж далі? Активізація бойових дій на Донбасі протягом останніх днів — свідчення того, що й Кремль залишився незадоволеним результатами переговорів у Мілані. Слід готуватись до можливого загострення ситуації найближчим часом. Адже наближення зими штовхає російську сторону до необхідності прискорювати шляхи вирішення так званого «кримського питання». Закриття керченської паромної переправи значно ускладнить забезпечення півострова, тому сухопутний коридор стає вже чи не єдиною альтернативою, а це — шлях до широкомасштабних військових дій, до яких, цілком очевидно, готуються обидві сторони.

У ситуації, коли в Європі панує передчуття

війни, дивує пасивність США. Враховуючи той факт, що жоден військово-політичний конфлікт останніх двох десятиліть не мав шансів на врегулювання без участі американської сторони, самоусунення адміністрації Обама насторожує. Задля уникнення повномасштабної катастрофи в Європі, необхідно зробити все для того, щоб політичне врегулювання перейшло у формат «Женева+» за участі США. Крім того, і в Кремлі з нетерпінням чекають моменту, коли за стіл переговорів сяде Президент США Барак Обама. Будь-які інші форми переговорів для Росії є не чим іншим, як інструментом стагнації ситуації.

Росія зацікавлена у залученні США до переговорів

Німецькі шпигунські ігри навколо малайзійського літака

Доволі неочікувано для більшості експертів відбувся навмисний вилів інформації про малайзійську катастрофу в європейські ЗМІ. При цьому джерело інформації — німецька розвідка. «Катастрофу малайзійського літака Boeing-777 рейсу MH17 над Донецькою областю України спричинили проросійські сепаратисти». За інформацією німецького журналу «Der Spiegel», до такого висновку дійшла німецька розвідка. Як повідомляє видання, Президент Федеральної розвідувальної служби Німеччини Гергард Шиндлер розповів про це членам парламентського контрольного органу Бундестагу ФРН ще 8 жовтня, надавши ґрунтовні докази.

За його словами, проросійські сепаратисти збили літак ракетою, випущеною з протиповітряної установки «Бук», яку вони захопили на одній з українських військових баз. В результаті цих дій 17 червня малайзійський літак рейсу MH17, який прямував з Амстердама до Куала-Лумпура, зазнав катастрофи.

Україна досить оперативно відреагувала на такі припущення, вчергове наголосивши, що жодна протиповітряна установка «Бук» не була

захоплена з її військових частин. Проте факт залишається фактом. Кимось реалізовано блискучу операцію по відволіканню суспільної уваги від подій на Донбасі шляхом оприлюднення звинувачень у неспроможності України контролювати власну армію, зокрема захищати саму себе від захоплень важкої зброї проросійськими бандитськими угрупованнями.

Реалізовано блискучу операцію по відволіканню суспільної уваги від подій на Донбасі

У цій ситуації дивує дві речі. По-перше, сам інцидент стався в той момент, коли в німецькому суспільстві набирає обертів дискусія щодо доцільності направлення в Україну німецьких військовослужбовців для обслуговування безпілотників, які мають бути передані ОБСЄ. А по-друге, відсутня чітка офіційна позиція німецького уряду щодо оприлюдненої інформації.

З огляду на переплетіння інтересів навколо України можна припустити, що це лише перший, і далеко не останній шпигунський скандал. Залишається лише сподіватися, що ні він, ані можливі інші не призведуть до виникнення напруги у відносинах між Україною та її європейськими партнерами, адже в цьому вкрай зацікавлений лише один гравець — Росія.

Проросійські сепаратисти збили літак ракетою, випущеною з протиповітряної установки «Бук»

Європейський фокус

Пільговій торгівлі з Україною таки дадуть «зелене світло»

У понеділок ввечері Комітет з питань торгівлі Європейського парламенту з другої спроби таки схвалив рішення щодо продовження застосування по відношенню до України преференційного торговельного режиму, за яким Україна має право поставляти на ринок ЄС свої товари без сплати мита.

Таким чином, з'являються шанси встигнути до 1 листопада 2014 року пройти всі необхідні юридичні процедури. Адже Європейський парламент матиме достатньо часу для ухвалення остаточного рішення.

Слід відзначити, що це рішення було ухвалено на фоні неоднозначних подій навколо групи в Європейському парламенті (ЄП), яку прийнято називати «група друзів Путіна». Як відомо, в

Європейський парламент має достатньо часу для ухвалення остаточного рішення.

четвер із фракції крайніх правих в ЄП, EFDD («Європа за свободу та пряму демократію»), вишла представниця Латвії Іветта Грігуле. Відповідно, у разі, якщо група не поповниться представником бодай однієї країни вже найближчим часом, то вона підлягатиме розпуску. Адже за правилами ЄП, політичні фракції повинні складатися як мінімум з 25 депутатів з 8 країн.

Окремі оглядачі вже оголосили такий розвиток подій поразкою євроскептиків або провалом Путіна. Проте не слід применшувати російські лобістські можливості. Кремль у будь-якому випадку не послаблюватиме свої зусилля щодо активізації проросійських настроїв в окремих державах-членах та інституціях ЄС.

Не слід применшувати російські лобістські можливості

Регіональний та глобальний фокус: вплив на Україну

Санкції змушують Росію посилити співпрацю з Китаєм

Перебуваючи в міжнародній ізоляції внаслідок «української кризи», Росія намагається посилити співпрацю з Китаєм задля залучення інвестицій та попередження болісного економічного спаду. Увійшовши в конфронтацію з Заходом, Росія стала також залежати і від політичної підтримки Китаю. Однак стратегія зближення з Пекіном виявляється для Росії переважаною ускладненнями та ризиками.

Росія стає залежною від політичної та економічної підтримки Китаю

Враховуючи рекордно низький курс російського рубля та зменшення іноземного інвестування в російську економіку, залучення китайського капіталу може тільки посилити залежність Росії від природних ресурсів та перешкодити намаганням федерального уряду диверсифікувати економіку. Китай, в свою чергу, не втрачає можливості отримати для себе максимум переваг в результаті ситуації, що склалася на геополітичній арені.

Під час візиту прем'єр-міністра Китаю Лі Кецяна до Москви 12-14 жовтня 2014 року, було

підписано пакет угод в енергетичній та фінансовій сферах, серед яких — угода про валютні свопи між Центробанком Росії та Народним Банком Китаю вартістю 25 млрд. доларів США, договір про уникнення подвійного оподаткування та боротьбу з ухиленням від сплати податків, угода про співпрацю в сфері поставок російського природного газу по так званому східному маршруту (газопроводу «Сила Сибіру»). Слід зазначити, що «Сила Сибіру» — це спільний російсько-китайський проект, який передбачає будівництво магістрального газопроводу для поставок газу з Якутії до Приморського краю та країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону. В травні 2014 року, даний проект отримав новий імпульс у зв'язку з підписанням між «Газпромом» та Китайською національною нафтогазовою корпорацією (CNPC) нового контракту вартістю 400 млрд. доларів США, відповідно до якого, Росія повинна поставити до Китаю 38 млрд. куб. метрів газу на рік. Розмір інвестицій в даний проект складає 55 млрд. доларів США.

Тим не менше, китайські банки та інвестори не поспішають ризикувати та забезпечити приплив

фінансування, якого гостро потребує Москва. Оскільки найбільші банки Китаю мають власні стратегічні інтереси в багатьох країнах світу, вони не можуть собі дозволити допомагати Росії оминувати санкції США та ЄС. «Обережність» чітко відображається в кредитних показниках. На початку вересня корпоративний кредитний портфель Промислового і комерційного банку Китаю (ICBC) в Росії склав 3,35 млрд. рублів (83 млн. доларів США). Позики російським компаніям від Банку Китаю (Bank of China) налічували 2,15 млрд. рублів (52,6 млн. доларів США), в той час як Китайський будівельний банк (China Construction Bank) налічував 1,3 млрд. рублів (31,8 млн. доларів США) непогашених російськими компаніями позик. Дані цифри здаються нікчемними у порівнянні з 134 млрд. дол. США зовнішнього боргу, що російські банки та корпорації повинні виплатити американським та європейським банкам до кінця 2015 року.

Російські компанії також зіткнулися з проблемами в торговельному фінансуванні та управлінні грошовими операціями — саме в тих сферах, стосовно яких вони нещодавно звернулися до китайських банків за допомогою. Китайські кредитори обережно враховують всі можливі ризики. Свідченням цього є той факт, що Центральний банк Китаю здійснює моніторинг грошових переказів від російських організацій для того, щоб переконатись, що перекази жодним чином не пов'язані з компаніями або олігархами, проти яких запроваджено санкції.

Китайські інвестори не поспішають вкладати кошти в російську економіку

Збільшуючи власну залежність від Китаю, Росія ризикує отримати в кінцевому підсумку могутнього сусіда в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та прискорити рецесію власної економіки. З огляду на те, що Росія збирається задовольнити ще й ключові військові цілі Китаю, наслідки посилення зв'язків між двома державами можуть відчуватись і поза межами регіону. Адже такий розвиток подій може викликати звичайну гонку озброєнь та посилення занепокоєнь серед країн Східної Азії. Зокрема, Російська Федерація має намір придбати передові технології Піднебесної. Більше того, планується підписання контрактів між РФ та Китаєм на поставку ракетних систем С-400 та винищувачів Су-35. Росія також може розпочати поставки свого новітнього підводного човна «Амур 1650» до Китаю. Незважаючи на те, що Москва і дотепер залишається одним з основних постачальників зброї до Китаю, протягом багатьох десятиліть Росія утримувалась від постачань своїх кращих систем та технологій Піднебесній. Однак санкції, запроваджені проти РФ, внесли свої корективи та змінили ситуацію.

Намагання Москви вдосконалити «стратегічне партнерство» з Китаєм зображується як противага західному тиску та гарантія від міжнародної ізоляції. Насправді, це ставить Росію в уразливе геополітичне становище та породжує ризики, з якими вона не в змозі впоратися.

РФ та Китай посилюють співпрацю у військовій сфері

Росія ризикує прискорити рецесію власної економіки

Міжнародні організації готові збільшити розмір допомоги Україні

Минулого тижня низка міжнародних організацій заявили про свою готовність й надалі співпрацювати з Україною та збільшити розмір фінансової та технічної допомоги. Очікується, що одна частина коштів буде спрямована на макроекономічну допомогу, а інша — на проведення реформ, технічну допомогу, відновлення Донбасу, а також — в реальний сектор економіки.

Зокрема, голова Національного банку України Валерія Гонтарева очікує, що міжнародні фінансові організації профінансують проекти в Україні більш ніж на \$ 19 млрд. Про це вона заявила після повернення з робочої поїздки до Вашингтона.

Україна очікує на допомогу від міжнародних організацій в розмірі більш ніж \$ 19 млрд.

Також Валерія Гонтарева стверджує, що поточна програма МВФ для України не потребує корекції, а уточнення визначеної суми фінансової підтримки можливе в наступному році. В свою чергу, Міністерство фінансів розраховує отримати до кінця 2014 року від Світового банку (СБ) додаткові \$ 250 млн на політику розвитку. Очікується, що в майбутньому вся донорська допомога від Світового банку буде об'єднана «в одну платформу». Створення такої платформи дозволить більш чітко структурувати співпрацю СБ та України.

Світовий банк готовий виділити Україні 1,25 млрд. дол. США на підтримку реформ

Необхідно зазначити, що у вересні Світовий банк заявив про готовність виділити Україні 1,25 млрд. дол. США на підтримку реформ. Новий пакет допомоги включатиме два проекти з підтримки реформ, які мають сприяти економічному зростанню та стабілізації банківського сектору, а також інвестиційні проекти для підтримки модернізації централізованого теплопостачання, вдосконалення системи соціального забезпечення, розвитку міської інфраструктури та агропромислового комплексу.

Також триває плідна співпраця в різноманітних сферах між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку. Зокрема, розпочалась підготовка масштабної програми співпраці, що включає рекапіталізацію банків, торгове фінансування реверсу газу, надання кредитних ресурсів і прямих інвестицій. Ця програма передбачає активне використання гривнево-валютних свопів та операцій репо між ЄБРР і Національним банком України, а також створення фонду прямих інвестицій в статутні капітали українських компаній з підвищеним ризиком.

Окремий напрям роботи ЄБРР в Україні — аграрний сектор. В 2014 році ЄБРР інвестує в його розвиток близько 300 млн. євро. Станом на 7 жовтня 2014 року розпочато 12 проектів із загальним обсягом інвестицій в 240 млн. євро. Очікується також реалізація проектів вартістю 60 млн. євро. Також ЄБРР планує знизити фінансовий

В 2014 році ЄБРР інвестує в український аграрний сектор близько 300 млн. євро

пори́г розглянутих пропозицій і готовий інвестувати в проекти з бюджетом від 2 млн. євро, а не 10 млн. євро, як було заявлено раніше. В цілому в 2014 р. ЄБРР інвестує в проекти на території України до 1 млрд. євро.

Активізація співпраці спостерігається і в рамках взаємовідносин України та Європейського інвестиційного банку (ЄІБ). Зокрема, запланована реалізація шести нових програм найближчим часом. При цьому першочерговим є проект по відновленню інфраструктури територій, постраждалих від бойових дій на сході України, та задоволення головних потреб тимчасово переміщених осіб. Як перший крок, пропонується надати Україні спільну позику, яка не вимагає детальної форми. Крім того, для реалізації даного проекту ЄІБ прагне заручитися співпрацею з боку інших фінансових інституцій. Найбільш очікуваним претендентом на співпрацю є ЄБРР.

Крім того, ООН також планує збільшити допомогу на відновлення Донбасу. Про це було оголошено на презентації третьої фази проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», який надасть місцевим громадам понад 700 тис. дол. США на підтримку проектів, спрямованих на відновлення регіону. ПРООН спільно з ЄС планує підтримати проекти громад, спрямовані на відновлення восьми районів Донецької області, які зараз вважаються відносно безпечними, і надасть підтримку містам для розміщення внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Крім того, спільний проект ПРООН та ЄС впроваджуватиме програму реінтеграції ВПО.

Японія також висловила готовність фінансувати відбудову Донбасу. Токіо вже надає Києву допомогу в розмірі 1,5 млрд. доларів США, а в найближчому майбутньому Україна отримає 6 мільйонів доларів США на відновлення зруйнованої інфраструктури в східних регіонах країни і 1 мільйон доларів США — на медичну допомогу постраждалим в ході бойових дій мирним жителям Донбасу. Окрім надання допомоги на відновлення Східної України, Японія готова розвивати співробітництво в сфері безпеки ядерних об'єктів, а

Японія прагне розвивати енергетичну та інвестиційну співпрацю з Україною

також енергетичне та інвестиційне співробітництво з Україною і підтримати заявку України на вступ до лав членів форуму «Азія — Європа».

Україна розраховує на потужну фінансову допомогу з боку світової спільноти, оскільки матеріальні збитки, завдані в ході військової агресії Росії проти України, не можуть бути компенсовані виключно за рахунок внутрішніх ресурсів. Попередні оцінки прямих матеріальних збитків України оцінюються за різними підрахунками від 8 до 20 млрд. грн. Однак слід врахувати, що, незважаючи на перемир'я, військові дії тривають, внаслідок чого продовжує руйнуватися транспортна та соціальна інфраструктура, житловий фонд, виробничі потужності. Відтак, остаточна сума збитків може бути точніше розрахована після повного припинення вогню та встановлення контролю над територіями. За нашими оцінками, сума прямих матеріальних збитків може сягнути 10 млрд. дол. США. Окрема стаття видатків — фінансування облаштування житла та створення робочих місць для тимчасово переміщених осіб — переселенців із зони АТО.

Планується, що відновлення інфраструктури на Донбасі буде здійснюватися за рахунок коштів спеціального фонду державного

бюджету та спеціального недержавного фонду, який буде наповнюватися внесками інших країн. Спеціальний фонд буде наповнюватися з трьох джерел фінансування: коштів українського бізнесу, донорської допомоги інших країн, а також з держбюджету. Президент України Петро Порошенко розраховує, що фонду вдасться зібрати 1 млрд. дол. США.

Петро Порошенко розраховує зібрати 1 млрд. дол. США на відновлення Донбасу

Також уряд спільно з партнерами з ЄС розробляє План відновлення України на 2015-2017 рр. Окремим блоком у ньому буде значитися відновлення зруйнованої інфраструктури Сходу. Документ буде оприлюднений в кінці листопада, а в січні 2015 року планується проведення масштабної міжнародної інвестиційно-донорської конференції з метою координації зусиль міжнародної спільноти та України щодо відновлення постраждалих територій.

Критично важливе питання, яке потрібно вирішити паралельно з отриманням зовнішньої донорської допомоги на відновлення Донбасу, — подолання корупції. Корупція може значно нівелювати позитивний ефект від отримання фінансової та технічної допомоги.

Енергетична «автономія» Донбасу: реальність чи міф?

Здається, що українсько-російський газовий конфлікт — суто локальне явище, але таке бачення ситуації є поверхневим. Енергетичний конфлікт між Україною та Росією може бути частиною глобальних економічних процесів. У світовій економіці будь-які локальні політичні потрясіння несуть фінансові наслідки. Часто терористичні акти в одній частині світу викликають обвал фондових індексів в іншій. На перший погляд, жодних різких масштабних перетворень від українсько-російського газового конфлікту на світових ринках не відбулось. Втім, загострення бойових дій на Сході України, збиття малайзійського літака та запровадження європейських та американських санкцій проти енергетичного сектору Росії у комплексі з іншими глобальними чинниками стали пере-

думовою падіння цін на світовому ринку нафти. Вказаний вище комплекс несприятливих зовнішньополітичних чинників прямо впливає на послаблення політико-економічної потужності Російської Федерації. Не дивлячись на тиск міжнародної спільноти та загострення зовнішньополітичної ситуації навколо Росії, Кремль продовжує вести деструктивну зовнішню політику щодо України.

Лідери терористичних угруповань ЛНР та ДНР нещодавно повідомили про переговори з російським урядом щодо поставок газу та будівництва лінії електропередач з Росії. Власне, російська сторона може реалізувати на територіях підконтрольних

Російська сторона може реалізувати на Донбасі придністровський варіант

сепаратистам так званий придністровський варіант. Нині невизнане Придністров'я отримує газ призначений для Молдови, але не сплачує за нього. Придністровські борги включаються до загального газового боргу Молдови. В ситуації з ЛНР та ДНР вбачаються можливими два сценарії: перший — Росія за придністровським сценарієм збільшуватиме український газовий борг, включаючи туди поставки вуглеводнів до самопроголошених республік; другий — Кремль постачатиме газ до регіону у вигляді гуманітарної допомоги, що сприятиме зміцненню проросійських настроїв серед місцевого населення.

Теоретично сепаратисти мають можливість домовитись з Кремлем про прямі поставки газу та встановити «енергетичну автономію Донбасу», але технічно реалізувати цей проект вкрай складно. На це потрібні час, гроші, а головне — кваліфіковані фахівці. Протягом обмеженого часу неможливо створити автономну енергетичну систему (електроенергетичну та газову).

Натомість наміри бойовиків безпосередньо загрожують стабільній роботі української ГТС.

Територією конфлікту проходить магістральний газопровід «Союз», який забезпечує 25% транзиту російського газу до Європи. Вказана газова магістраль, окрім євротранзиту, забезпечує доставку вуглеводнів до низки районів України. У зоні бойових дій знаходяться Вергунське та Краснопопівське ПСГ, які дозволяють зберігати близько 200 млн. куб. м. газу та використовувались для забезпечення газом Луганщини та Донеччини. Звісно, що терористи у будь-який момент можуть блокувати роботу цих станцій, що дозволить російському «Газпрому» звинуватити Київ у крадіжках транзитного газу, дискредитувати надійність газотранспортного маршруту українською територією та взагалі зупинити поставки газу українським маршрутом до Європи. Тим більше, що упереджена інформаційна пропаганда Росії у цьому напрямку ведеться з вересня 2014 року.

Територією конфлікту проходить магістральний газопровід «Союз», який забезпечує 25% транзиту російського газу до Європи

Метою публікації є оцінка основних зовнішньополітичних кроків України, аналіз представлення України у контексті глобальних процесів у регіоні та світі, а також огляд основних світових подій, що можуть мати вплив на подальший розвиток України та країн регіону. Окрема увага приділяється оцінці процесу європейської інтеграції України, зокрема питанням імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

@2014 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)

У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД

Автор ідеї: Василь Філіпчук

Відповідальний за проект: Вадим Трюхан

Колектив експертів МЦПД: Вадим Трюхан, Володимир Притула, Ірина Івашко, Олена Захарова, Наталя Слободян, Василь Поворозник

Експерти Центру відкриті до спілкування з медіа. Для отримання фахових коментарів просимо звертатися до Директора з комунікацій МЦПД Світлани Судак:

ssudak@icps.kiev.ua